

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 1 (324) БЕРЕЗЕНЬ

2019

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

№ 1 (324) березень 2019

Частина II

Засновано в лютому 1997 року
Свідоцтво про реєстрацію:
серія КВ № 14441-3412ПР,
видане Міністерством юстиції України 14.08.2008 р.

Збірник наукових праць внесено до переліку
наукових фахових видань України
(педагогічні науки)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 793 від 04.07.2014 р.

Журнал включено до переліку видань реферативної бази даних
«Україніка наукова» (угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 29 березня 2019 року)

Виходить чотири рази на рік

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор –
доктор педагогічних наук, професор **Курило В. С.**
Заступник головного редактора –
доктор педагогічних наук, професор **Савченко С. В.**
Випускаючі редактори –
доктор педагогічних наук, професор **Караман О. Л.**,
доктор історичних наук, професор **Набока О. В.**,
доктор педагогічних наук, професор **Шехавцова С. О.**

Редакційна колегія серії «Педагогічні науки»:

Головний редактор –
Караман О. Л., доктор педагогічних наук, професор
Відповідальний секретар –
Юрків Я. І., кандидат педагогічних наук, доцент

Члени редакційної колегії:
доктор педагогічних наук, доцент **Бабіч В. І.**,
доктор педагогічних наук, професор **Ваховський Л. Ц.**,
доктор педагогічних наук (Республіка Польща) **Лукашевіч-Велеба Й.**,
кандидат педагогічних наук, доцент (Республіка Білорусь) **Іванчикова С. Б.**,
доктор педагогічних наук, професор **Лобода С. М.**,
доктор педагогічних наук, професор **Прошкін В. В.**,
доктор педагогічних наук, професор **Харченко С. Я.**,
доктор педагогічних наук, професор **Хриков Є. М.**

Редакційні вимоги до технічного оформлення статей

Редакція «Вісника» приймає статті обсягом 5 – 7 сторінок через 1 інтервал, повністю підготовлених до друку. Статті подаються надрукованими на папері в одному примірнику з додатком диска. Набір тексту здійснюється у форматі Microsoft Word (*.doc, *.rtf) шрифтом № 12 (Times New Roman) на папері формату А-4; усі поля (верхнє, нижнє, правє й лівє) – 3,8 см, верхній колонтитул – 1,25 см, нижній – 3,2 см.

У верхньому колонтитулі зазначається: Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка № ** (****), 2014.

Статті у «Віснику» повинні бути розміщені за рубриками. Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний).

Через рядок від УДК в лівому верхньому кутку вказуються прізвище, ім'я по-батькові автора (повністю, шрифт жирний). На наступному рядку – учений ступінь, звання, посада, місце роботи; e-mail; ORCID ID (персональний код, який необхідно отримати, заповнивши анкету за посиланням: <https://orcid.org/register>).

Назва статті друкується через рядок великими літерами (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); визначення методики дослідження (сукупність методів дослідження, їх основний зміст, характеристики і показники, які вони фіксують, та одиниці вимірювання); виклад основного матеріалу дослідження з певним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Усі перелічені елементи повинні бути стисло представлєні в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела в тексті оформлюються таким чином: у круглих дужках зазначається прізвище автора, та рік видання роботи (наприклад, Шумська, 2010). Якщо потрібно посплатися на декілька джерел, варто переплувати їх через крапку з комою (наприклад, Афанасьєва, 2016; Богданова & Саннікова, 2015; Моєє, 2006). Якщо використовуються цитати, статистика тощо, то слід вказати номер сторінки посилання (Афанасьєва, 2016, с. 46; Влугєт, 2012, р. 24).

Бібліографія і при необхідності примітки подаються в кінці статті після заголовку „Список використаної літератури” (без двокрапки) у порядку цитування й оформлюються відповідно до ДСТУ 8302:2015. Бібліографічні джерела подаються підряд, без відокремлення абзацем; ім'я автора праці (або перше слово її назви) виділяється жирним шрифтом.

Для коректного індексування публікацій наукометричними системами після «Списку використаної літератури» необхідно навести References. Посилання в References мають бути оформлені латинською; для кирилических цитувань слід транслітерувати імена авторів та назви видань; останні також слід навести в англійському перекладі в [] з зазначенням мови оригіналу в дужках, наприклад, [in Russian], [in Ukrainian]. Назви періодичних видань слід наводити відповідно до офіційного латинського написання за номером реєстрації ISSN. В елементах опису не можна замінити латинські літери на кирилическі. Цитування в References мають бути оформлені за стандартом APA.

Статтю закінчують 3 анотації обсягом 1600-1800 знаків (українською, російською та англійською мовами) із зазначенням прізвища, ім'я та по-батькові автора, назви статті та ключовими словами (3-5 термінів).

Стаття повинна супроводжуватися рецензією провідного фахівця (доктора, професора).

На окремому аркуші подається довідка про автора (прізвище, ім'я, по-батькові; місце роботи, посада, звання, учений ступінь; адреса навчального закладу (повністю), домашня адреса; e-mail та номери телефонів (службовий, домашній, мобільний) трьома мовами (українською, російською та англійською).

УДК 378.016:37.013]³373

DOI: 10.12958/2227-2844-2019-1(324)-2-215-225

Дудник Оксана Миколаївна,

асистент кафедри дошкільної та початкової освіти ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», м. Старобільськ, Україна.

dudnic_ok@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0002-9361-3249>

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ПЕДАГОГІЧНИХ ЗАДАЧ КОНТЕКСТНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ У ПРОФЕСІЙНУ ПІДГОТОВКУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Процеси трансформації, що відбуваються в сучасній освіті у форматі реалізації стратегічних положень Законів України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), провідних ідей Концепції Нової української школи (2017 р.), у яких нормативно закріплені цільові орієнтири модернізації всіх ланок сучасної освіти, загострюють проблему підготовки компетентного першовчителя нової формації, який володіє навичками XXI століття, а саме: критично мислить, виважено приймає відповідальні рішення, вдало вибудовує партнерські стосунки з суб'єктами педагогічного процесу, досягає поставлених цілей і здатний формувати окреслені якості в молодших школярів.

Зазначене детермінує необхідність оновлення професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи на засадах упровадження практико зорієнтованих систем освіти, відомим й ефективним серед яких є контекстне навчання, яке ще на етапі підготовки в закладах вищої освіти сприяє зануренню студентів в умови сучасної початкової школи шляхом моделювання контексту майбутньої професійної діяльності. При цьому доцільним є синтез контекстного та задачного наукових підходів до професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи, оскільки педагогічна діяльність є процесом розв'язання низки педагогічних задач.

Сучасний науковий дискурс репрезентує дослідження широкого кола науковців, у працях яких належну увагу приділено проблемі контекстного навчання, зокрема розкрито: концептуальні засади й сутність контекстного навчання (А. Вербицький, В. Калашников); формування професійної компетентності в умовах контекстного навчання (О. Ларіонова, О. Попова, К. Шапошников); психологічні засади контекстного навчання (Т. Дубовицька, Н. Жукова); провідні організаційні форми контекстного навчання (О. Андреева, Н. Борисова, В. Вербицький, К. Гамбург, О. Ларіонова); теорія і технологія

контекстного навчання майбутнього вчителя початкових класів (В. Желанова).

Обґрунтування концептуальних положень задачного підходу здійснено в працях Г. Балла, А. Єсаулова, В. Загвязинського, Л. Фрідмана. Дослідженню задач у форматі міждисциплінарної методології присвячено студії відомих психологів (Г. Балл, В. Давидов, Г. Костюк, О. Леонт'єв, А. Маркова, В. Моляко, Л. Фрідман) та педагогів (В. Беспалько, П. Ерднієв, А. Уман, А. Усова). Доцільність включення задач у процес професійної підготовки майбутніх педагогів доведено в наукових розвідках О. Березюк, О. Вознюка, О. Дубасенюк, Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, Л. Фрумкіна. Ґрунтовні положення теорії та практики розв'язання педагогічних задач розроблено в працях Н. Бордовської, Н. Кузьміної, Ю. Кулюткіна, В. Сластьоніна, Л. Спіріна, Г. Сухобської. Задачу як засіб розвитку професійно значущих якостей майбутніх педагогів представлено в студіях В. Докучаєвої, К. Журавльової, Н. Касперович, О. Полякової, С. Шоленкової. Проблему впровадження педагогічних задач контекстної спрямованості в процес професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи аспектно висвітлено в докторській дисертації В. Желанової.

Незважаючи на значний інтерес дослідників до різних напрямів контекстного й задачного навчання, можна стверджувати, що впровадження педагогічних задач контекстної спрямованості у професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи не було предметом цілісного наукового дослідження.

Мета статті полягає у розкритті механізму поетапного впровадження системи педагогічних задач контекстної спрямованості у професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи.

Зазначимо, що зміст і динаміка цього процесу відповідає формам організації діяльності (навчальна діяльність академічного типу, квазіпрофесійна та навчально-професійна діяльність) та моделям навчання (семіотична, імітаційна й соціальна) (А. Вербицький, 1991), й особливостям трансформації мотивів, професійних знань та вмінь; специфіці процесів смислогенезу, суб'єктогенезу, рефлексіогенезу.

Презентуємо їх у контексті окресленої проблеми.

Сутність *першого (адаптаційного) етапу* полягає у формуванні первинних умінь розв'язувати педагогічні задачі контекстної спрямованості під час лекційних та практичних занять з дисциплін фахового спрямування («Вступ до фаху», «Дидактика початкової школи») шляхом проведення групової дискусії з використанням інтерактивних методів навчання («Акваріум», «Коло ідей», «Два-чотири-разом», «Мозковий штурм»), у ході якої студентам пропонується змоделювати дії вчителя початкової школи в конкретній педагогічній ситуації. У цей період професійної підготовки доцільно використовувати такі типи педагогічних задач контекстної спрямованості, як-от:

навчальні, стандартні, оперативні, текстові задачі, фотозадачі, відеозадачі, задачі-звіти. Зазначене сприятиме формуванню, усвідомленню та прийняттю мотивів майбутньої професійної діяльності; смислоутворенню; формуванню особистісної суб'єктної позиції, педагогічної активності, базових знань про специфіку майбутньої професії, знань та вмінь щодо здійснення рефлексії, спрямованої на себе як суб'єкта педагогічної діяльності.

Наведемо конкретні приклади.

Так, у форматі викладання дисципліни «Вступ до фаху», а саме лекційного заняття з теми «Загальна характеристика професії вчитель, виникнення та перспективи її розвитку», з метою формування мотиву розуміння призначення професії вчитель початкової школи студентам доречно запропонувати розв'язати за допомогою методу незакінченого речення таку *мотиваційно-формувальну педагогічну задачу контекстної спрямованості*: «В одному із дитячих творів, присвяченому темі «Моя майбутня професія», учениця зазначила, що спочатку вона хотіла так, як матуся, бути перукарем; потім – лікарем, щоб допомагати хворим людям. Але зараз вона мріє стати вчителем, щоб кожного дня отримувати задоволення від спілкування з дітьми. Вона пише: «Це ж так цікаво проводити уроки, на яких діти вчать писати, читати, рахувати та малювати. У тебе є можливість ставити високі оцінки, а під час перерви грати разом з учнями в різноманітні ігри. До того ж учитель дуже розумний, бо знає відповіді на всі запитання. Його поважають батьки за те, що він допомагає їхнім дітям пізнавати навколишній світ». *Чому, на ваш погляд, дівчинка змінила свої вподобання щодо майбутньої професії? У чому, на думку учениці, полягає призначення професії вчитель початкової школи? На мою думку, призначення професії вчитель початкової школи полягає у ...*

Під час практичного заняття з теми «Закономірності, принципи та правила навчання» (дисципліна «Дидактика початкової школи») за допомогою методу «Два – чотири – разом» студентам доцільно запропонувати розв'язати *когнітивно-формувальну педагогічну задачу контекстної спрямованості*, в основі якої ситуації-антиподи:

Ситуація 1. «На уроці математики. Діти, уявіть собі, що у вас було 24 зошити, які ви розклали на 6 парт порівну. Тобто 24 ви поділили на 6. Скільки ж зошитів на кожній парті ви отримали?»

Ситуація 2. «На уроці математики. Діти, відрахуйте 6 лічильних паличок. Розкладіть їх порівну на дві купки. Як це ми зробимо? Беремо одну паличку і кладемо в першу купку, потім беремо ще одну паличку і кладемо в іншу купку, так виконуємо, поки палички не закінчаться. Молодці! Порахуйте, скільки паличок у кожній купці. Що ви можете сказати про їх кількість? З наступним завданням мені допоможе впоратися Марійка. Візьми, будь ласка, 8 зошитів та роздай їх порівну чотирьом учням. Скільки ж зошитів отримав кожен учень? А зараз погляньте на мультимедійну дошку. Скільки троянд у букеті? Що

зробила дівчинка з квітами? Скільки квітів у кожній вазі? Що ви можете сказати про їхню кількість? Ми з вами розкладали, роздавали, розставляли, тобто ділили. У математиці ця дія називається діленням».

У якій із задач, на вашу думку, вчителем було реалізовано провідні принципи навчання молодших школярів? Кожен із принципів навчання підтвердьте або спростуйте конкретним фрагментом педагогічної ситуації.

Така робота сприятиме свідомому та комплексному засвоєнню знань про принципи навчання молодших школярів.

Другий (імітаційний) етап має за мету формування вмінь розв'язувати педагогічні задачі контекстної спрямованості у процесі вивчення дисциплін методичного циклу («Теорія і методика роботи з сім'єю», Методика викладання освітньої галузі «Основи здоров'я, фізична культура та валеологія») та спецкурсу («Теорія та методика розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості») шляхом оволодіння студентами відповідними алгоритмізованими діями щодо моделювання квазіпрофесійних дій з метою знаходження оптимальних варіантів розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості. При цьому рекомендуємо застосовувати алгоритм розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості та методичний супровід його реалізації, інтерактивні методи («Метод Прес», «Фішбоун», метод інверсії, метод самоактуалізації вітагенного досвіду). Особливу увагу необхідно приділяти розв'язанню тренувальних, контроль-но-рефлексивних, проблемно-пошукових, тактичних та сюжетно-рольових педагогічних задач контекстної спрямованості. Запропоновані в межах цього етапу типи педагогічних задач контекстної спрямованості та інструментарій їх розв'язання сприятимуть реалізації професійних мотивів та смислів; поглибленню професійних знань; формуванню суб'єктної професійної позиції, усвідомленої надситуативної педагогічної активності, педагогічної антиципації, професійно доцільної комунікативної позиції; розширенню діапазону реалізації різних типів педагогічної рефлексії, її спрямованості на учня, його батьків, колег та на професію.

Спочатку розглянемо, як відбувається практична реалізація системи педагогічних задач контекстної спрямованості у процесі вивчення дисциплін методичного циклу.

Так, під час викладання дисципліни «Теорія і методика роботи з сім'єю», а саме на практичному занятті з теми «Форми і методи роботи вчителя початкової школи з батьками», для роботи у парах доцільно запропонувати розв'язати таку *комунікативно-формувальну педагогічну задачу контекстної спрямованості*:

«– Вибачте, Ольго Сергіївно, на батьківських зборах Ви говорили про важливість вивчення іноземної мови, проте англійська лише двічі на тиждень.

– Так, говорила. Але нічим вам не можу допомогти. У своїй діяльності я чітко керуюся всіма передбаченими нормативними

документами, які є на міністерських сайтах. Ви і самостійно могли б з ними ознайомитися. А якщо вам мало англійської – зверніться до репетитора. Все. Я запізнююся на нараду». *Оцініть комунікативну поведінку вчителя. Які форми та які методи роботи вчителя початкової школи з батьками ви порадили використати в цій ситуації? Змодельуйте в парах можливий комунікативно доцільний варіант діалогу вчителя та матері.*

Як бачимо, основою розв'язання зазначеної педагогічної задачі контекстної спрямованості має стати метод моделювання. Така робота, з одного боку, сприятиме усвідомленню знань про форми та методи роботи вчителя початкової школи з батьками та формування початкових умінь щодо їх практичного застосування; з іншого – формуванню початкових комунікативних умінь, необхідних для ефективного здійснення педагогічного спілкування.

Певних результатів щодо формування початкових умінь щодо здійснення педагогічної рефлексії буде досягнуто на практичному занятті з теми «Методи навчання фізичних вправ у початковій школі» (дисципліна методика викладання освітньої галузі «Основи здоров'я, фізична культура та валеологія»), шляхом розв'язання *рефлексивно-формульованої педагогічної задачі контекстної спрямованості*: «На уроці фізичної культури вчитель говорить, приміром, таке: «Сьогодні будемо вчитися вести баскетбольний м'яч та влучати в кошик з різних відстаней. Слухаємо уважно моє завдання: від центру поля ведемо м'яч до лінії штрафного кидка та з цього місця кидаємо м'яч у кошик. Швиденько ділимося на дві команди та до роботи. Пам'ятайте, що я уважно за вами сліdkую». *Мабуть, кожен із нас був учасником або свідком подібної ситуації. Згадайте свої відчуття. Чи доцільні методи навчання використав учитель у цій ситуації? Які методи навчання, з методичного погляду, є ефективними в цьому випадку? Оцініть свої можливості щодо застосування в майбутній професійній діяльності такого методу навчання, як «показ рухової дії вчителем». Основу розв'язання поданої педагогічної задачі контекстної спрямованості становить метод актуалізації вітагенного досвіду.*

Однак, стрижневим складником формування професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи вважаємо вивчення спецкурсу «Теорія та методика розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості», мета якого полягає у формуванні комплексних теоретичних знань та рефлексивно-аналітичних умінь щодо розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості. Спецкурс складають три змістові модулі, розраховані для вивчення впродовж II – IV курсів навчання у ЗВО.

Розглянемо деякі аспекти викладання зазначеного спецкурсу.

Так, на II курсі передбачено вивчення змістового модуля «Концептуальні положення аналізу педагогічної ситуації у форматі розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості».

Практична частина пов'язана з виконанням певних тренувальних вправ, які фактично відповідають діагностико-аналітичній фазі процесу розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості (аналіз педагогічної ситуації, детекція протиріч та проблеми, формулювання завдання, що підлягає розв'язанню) та які є підготовчими до цілісного розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості.

Наведемо конкретні приклади завдань.

- Згадайте педагогічну ситуацію, що сталася з вами, коли ви були учнем початкової школи, та зафіксуйте її у вигляді тексту (як варіант ілюстрованого тексту).

- Доберіть кілька педагогічних ситуацій з художньої та періодичної педагогічної літератури. Визначте їх тип, структуру та спрямованість педагогічної системи, що її складають.

- За поданим фото самостійно змодельуйте можливу педагогічну ситуацію. Сформулюйте запитання до неї.

- Надайте психолого-педагогічну характеристику учня (вчителя) за поданим фото.

- Ознайомтеся з педагогічними ситуаціями-антиподами. Надайте психолого-педагогічну характеристику вчителя.

- Ознайомтеся з педагогічною ситуацією. Визначте протиріччя та проблему, що її зумовили.

- Ознайомтеся з педагогічною ситуацією. Серед запропонованих варіантів розв'язання проблемної ситуації оберіть, на вашу думку, правильний. Свій вибір аргументуйте.

На III курсі передбачено вивчення змістового модуля «Розв'язання системи педагогічних задач контекстної спрямованості: теоретичний та практичний аспекти».

Наведемо деякі конкретні приклади практичного складника, основу якого складає розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості за алгоритмом та методичним супроводом його реалізації (Дудник, 2017).

Наприклад, *мотиваційно-формульальна педагогічна задача контекстної спрямованості*: «Урок у 1-му класі. «Діти, погляньте ось на ці картинки, на яких зображені автомобілі. Чи можете ви сказати, чим вони схожі, а чим відрізняються?» – звертається вчитель до дітей. Учні активно відповідають. Піднімається один із хлопчиків: «Наталіє Петрівно, а які марки цих автомобілів?» Обличчя вчительки покрито плямами: «Запам'ятай: питання тут ставлю я, а ти повинен на них відповідати, а якщо не знаєш, то краще сиди мовчки». *Чи часто такі ситуації трапляються в початковій школі? Надайте психолого-педагогічне тлумачення поведінки хлопчика. Охарактеризуйте професійно-педагогічні та індивідуально-особистісні якості вчителя. Запропонуйте конкретні пропозиції щодо виходу із подібних ситуацій та програйте їх у групі.*

Педагогічний потенціал зазначеної задачі полягає у формуванні в студентів мотиву забезпечення психологічно комфортних та толерантних умов освітнього процесу, мотиву особистісно зорієнтованого підходу до організації освітньої діяльності учнів та ціннісного ставлення до особистості молодшого школяра, до спілкування з ним.

З метою формування вміння професійно діяти в ситуаціях психологічного дискомфорту учня студентам доцільно запропонувати проблемно-пошукову *перцептивно-формувальну педагогічну задачу контекстної спрямованості*: «Тривав урок. Ольга Миколаївна перевіряла домашнє завдання – твір-мініатюру на тему «Мої домашні улюбленці». Діти активно відповідали, лише Оленка, яка завжди відповідала однією з перших, була занепокоєна. Раптом Сергій, що сидів поруч з нею, вигукнув: «Запитайте Оленку. Я впевнений, у неї чудовий твір про котика чи папугу, яких у неї ніколи не було!» Учні засміялися. Дівчинка почервоніла. ... Минуло кілька хвилин, як учитель повідомила, що всі учні добре впоралися з виконанням домашнього завдання». *Який вихід із цієї ситуації обрали б ви? Відновіть деформований текст педагогічної ситуації та розіграйте його в групі. Складіть пам'ятку «Форми та методи перевірки домашнього завдання».*

Наголосимо, що така робота одночасно сприятиме формуванню антиципації та актуалізації психолого-педагогічних і дидактико-методичних знань.

Третій (професійний) етап передбачає творче розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості у процесі вивчення дисциплін фахового спрямування («Сучасний урок в початковій школі», «Основи педагогічної майстерності», «Організація та управління освітніми системами України»), методичного циклу («Методика викладання математики», Методика викладання освітньої галузі «Природознавство») та у форматі спецкурсу («Теорія та методика розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості»). При цьому пріоритетними є групові форми роботи, у яких, «уживаючись» у роль учителя, студенти приймають педагогічно виважені рішення в модельованих ними ситуаціях, відповідних до предметно-професійного та соціального контекстів майбутньої професії. Найбільш ефективним у цей період є розв'язання контрольно-рефлексивних, проблемно-пошукових, тактичних, стратегічних, задач-проектів контекстної спрямованості. Така організація діяльності студентів щодо розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості сприятиме актуалізації, закріпленню та практичній апробації попередньо сформованих професійних мотивів, смислів, професійно-особистісних якостей, знань та вмінь.

Перейдемо до розгляду деяких конкретних прикладів використання системи педагогічних задач контекстної спрямованості у процесі вивчення дисциплін фахового спрямування.

Так, у процесі вивчення дисципліни «Організація та управління освітніми системами України», а саме теми «Планування як функція управління» студентам доречно запропонувати розв'язати *когнітивно-формульальну педагогічну задачу контекстної спрямованості*: «Ви вчитель 1 класу. Відповідно до концепції нової української школи вам надана деяка автономія щодо планування освітнього процесу. Самостійно оберіть навчальну дисципліну та розробіть календарно-тематичне планування до неї на 1 місяць».

У форматі вивчення дисципліни «Сучасний урок у початковій школі» на практичному занятті з теми «Методика підготовки та проведення уроку з використанням інноваційних технологій навчання молодших школярів» необхідно залучити студентів до розв'язання *смислоутворювальної педагогічної задачі контекстної спрямованості*: «Ви стали свідком розмови про те, що ідеї застосування інновацій у початковій школі є малоефективними щодо формування ключових компетентностей у молодших школярів». Яка ваша думка з цього приводу? Відповідь надайте у вигляді конспекту уроку із застосуванням традиційних або інноваційних методів навчання.

Одним із завдань до практичного заняття з теми «Шляхи вдосконалення мовлення майбутнього вчителя» (дисципліна «Основи педагогічної майстерності») має бути розв'язання *комунікативно-формульальної педагогічної задачі контекстної спрямованості*: «Під час виступу на нараді ви відчували, що ваш голос починає тремтіти, вам не вистачає повітря, а деякі із слів ви просто «ковтаєте», але цього ніхто не помічає, бо увага ваших колег відсутня». Підготуйте програму самовдосконалення мовлення за такими розділами: моє реальне мовлення, моє ідеальне мовлення, засоби вдосконалення мовлення.

Надалі зупинимося на розгляді деяких прикладів застосування системи педагогічних задач контекстної спрямованості у форматі вивчення останнього змістового модуля «Проектна діяльність у процесі розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості» спецкурсу.

Зазначимо, що результатом розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості мають стати групові проекти, презентовані у вигляді певних ескізів, моделей чи макетів; розробок конспектів уроків чи сценаріїв виховних заходів; методичних рекомендацій.

Наведемо тексти педагогічних задач контекстної спрямованості.

Суб'єктно-формульальна педагогічна задача контекстної спрямованості: «Ви вчитель-новатор, у якого є певний досвід застосування методичної системи «Daily 5» («Щоденні 5») щодо навчання молодших школярів української мови. Як ви вважаєте, чи є вона універсальною в контексті вивчення інших предметів? Розробіть методичні рекомендації для інших учителів щодо її застосування на практиці».

Мотиваційно-формульальна педагогічна задача контекстної спрямованості: «У вашу школу надійшов лист із міністерства, у якому

до вас звертаються із проханням висловити свої побажання та рекомендації щодо просторово-предметного обладнання класу як складника сучасного освітнього середовища. Розробіть ескіз «Яким я бачу приміщення класу нової української школи».

Смислоутворювальна педагогічна задача контекстної спрямованості: «Ви молодий фахівець, що готується до проведення першого відкритого уроку. Продумайте, яким чином його побудувати, щоб реалізувати принцип дитиноцентризму? Розробіть відповідний розгорнутий конспект уроку та підготуйтеся до його презентації».

Комунікативно-формульальна педагогічна задача контекстної спрямованості: «У вашому класі навчається дитина з особливими потребами. У деяких із батьків виникли запитання та побоювання з цього приводу. Розробіть тезисний конспект батьківських зборів, присвячений темі «Інклюзивна освіта».

Рефлексивно-формульальна педагогічна задача контекстної спрямованості: «Майже на кожному уроці ви з першокласниками малюєте, розфарбовуєте, вирізаєте, та щойно пролунає дзвінок, усе те, що зробили діти, стає непотрібним. Подивіться на цю ситуацію очима дитини. Розробіть кілька авторських макетів лепбука».

Зазначимо, що до цього етапу певні дії та кроки щодо розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості стають усвідомленими та творчими, тому ми не пропонуємо студентам жодних алгоритмів.

Таким чином, нами було розглянуто поетапне впровадження системи педагогічних задач контекстної спрямованості у професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи, на кожному з яких педагогічні задачі контекстної спрямованості використовуються як метод чи як самостійна організаційна форма професійної підготовки фахівця зазначеного профілю. Як бачимо, з метою комплексного формування компонентів професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи на кожному етапі доречно здійснювати розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості усіх видів (мотиваційно-формульальні, смислоутворювальні, когнітивно-формульальні, суб'єктно-формульальні, рефлексивно-формульальні, перцептивно-формульальні та комунікативно-формульальні) й цей процес ускладнювати за рахунок розширення їхніх типів. Перспективу подальших наукових розвідок становить висвітлення розгорнутого зразка розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості.

Список використаної літератури

- 1. Вербицкий А. А.** Активное обучение в высшей школе: контекстный подход. Москва: Высшая школа. 1991. 207 с.
- 2. Дудник О. М.** Логіка розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. № 1(306). Ч. 2. С. 58–65.

References

1. 1. Verbitskiy, A. A. (1991). Aktivnoye obucheniye v vysshey shkole: kontekstnyy podkhod. [Active higher school education: a contextual approach]. Moskva: Vysshaya shkola. [in Russian]. **2. Dudnyk, O. M.** (2017). Lohika rozv'iazannia pedahohichnykh zadach kontekstnoi spriamovanosti. [Logic of solving pedagogical tasks of context orientation. Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. 1 (306). 58-65. [in Ukrainian].

Дудник О. М. Впровадження системи педагогічних задач контекстної спрямованості у професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи

У статті представлено механізм поетапного впровадження системи педагогічних задач контекстної спрямованості у професійну підготовку майбутнього вчителя початкової школи. Розкрито цільовий та процесуальний аспекти адаптаційного, імітаційного та професійного етапів реалізації зазначеної системи. Наведено конкретні приклади використання системи педагогічних задач контекстної спрямованості у межах лекційних та практичних занять дисциплін фахового спрямування й методичного циклу. Розкрито сутність практичного складника спецкурсу «Теорія та методика розв'язання педагогічних задач контекстної спрямованості».

Ключові слова: система педагогічних задач контекстної спрямованості, професійна підготовка, майбутній вчитель початкової школи.

Дудник О. Н. Внедрение системы педагогических задач контекстной направленности в профессиональную подготовку будущего учителя начальной школы

В статье представлен механизм поэтапного внедрения системы педагогических задач контекстной направленности в профессиональную подготовку будущего учителя начальной школы. Раскрыты целевой и процессуальный аспекты адаптационного, имитационного и профессионального этапов реализации указанной системы. Приведены конкретные примеры использования системы педагогических задач контекстной направленности в рамках лекционных и практических занятий дисциплин профессионального направления и методического цикла. Раскрыта сущность практической составляющей спецкурса «Теория и методика решения педагогических задач контекстной направленности».

Ключевые слова: система педагогических задач контекстной направленности, профессиональная подготовка, будущий учитель начальной школы.

Dudnik O. The Implementation of the System of Pedagogical Problems of Context Orientation in the Professional Training of the Future Teacher of Elementary School

The article proves the relevance of the implementation of contextual and targeted scientific approaches in the professional training of a future teacher of elementary school. The mechanism of phased introduction of the system of pedagogical problems of context orientation into the professional training of a specialist of the specified profile is presented. The purposeful and procedural aspects of adaptive, simulation and professional stages of the implementation of the system of pedagogical tasks of context orientation are revealed. The ways of achievement of complex formation of components of professional competence of the future teacher of elementary school are offered. The concrete examples of the use of pedagogical tasks of context orientation and the tools for their solution within the framework of lectures and practical classes of the disciplines of professional direction and methodical cycle are given. The essence of the practical component of each of the content modules of the special course «Theory and methodology of solving pedagogical tasks of context orientation» is revealed. The possibility of using pedagogical problems of context orientation as a method and as an independent organizational form of professional training of the future teacher of elementary school is proved.

Key words: the system of pedagogical tasks of context orientation, the professional training, the future teacher of elementary school.

Стаття надійшла до редакції 25.02.2019 р.

Прийнято до друку 29.03.2019 р.

Рецензент – д.п.н., проф. Караман О. Л.